

ПРИНЦИПИ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ДЕМОКРАТІЇ, ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

Актуальність. Аналіз політичних подій кінця ХХ – початку ХХІ ст. дозволяє стверджувати, що процеси демократизації в сучасному світі набувають небачених масштабів поширення та розгортання.

Метою дослідження є визначення головних принципів ліберальної демократії, передумов і наслідків їх реалізації в Україні.

Для розкриття поставленої мети ми ставимо наступні завдання:

1. Вияснити, що таке ліберальна демократія, її сутність, перспективи розвитку.
2. Її реалізація в Україні.

Об'єкт дослідження: Ліберальна демократія та її вплив.

Предмет дослідження: Передумови та наслідки її реалізації.

Стан досліджень. Ідея демократії, її загальнолюдська сутність усвідомлюються й реалізуються людьми упродовж усього історичного розвитку. Проте жодний з етапів цього руху не може претендувати на завершеність. Постановка проблеми спирається на результати наукових досліджень західних теоретиків у різних галузях суспільно-політичного знання: Дж. Бентам, І. Валлерстайн, Т. Гоббс, Дж. Грей, М. Грондона, Л. Даймонд, Р. Даль, І. Кант, Дж. Локк, Л. фон Мізес, Дж. Ст. Мілль, Ш.-Л. Монтеск'є, А. Сміт, Г. Спенсер, А. де Токвіль, Ф. Фукуяма, Ф. А. фон Хайєк, Д. Хелд, К. Шміттер, Й. Шумпетер та ін.

Виклад основного матеріалу. Ліберальна демократія - це форма правління, при якій влада уряду обмежена правом, і громадяни мають свободу створення асоціацій для обрання свого представника на посаду у вільних виборах через визначені періоди часу.

Ядром свободи є особисті права. Політична свобода виступає як засіб забезпечення громадянської свободи. Влада, що порушує громадянську свободу, стає тиранією і знижує правомірність свого існування. Звідси висновок — політична влада не повинна бути абсолютною, незалежно від того, хто її здійснює — монарх чи народ. [6, с. 50-57]

У ліберальній демократії політична група, що перебуває у владі, не зобов'язана поділяти всі аспекти ідеології лібералізму. Однак вона зобов'язана підпорядковуватися згаданому вище принципу панування права. [5, с. 240]

Лібералізм демократії означає свободу особи, визнану і гарантовану державою. Громадські сили можуть діяти тільки згідно з законом, перед яким усі рівні. Це "правління через закони, а не через людей". Лібералізм детермінує межі влади та функції держави. Демократія першочергового значення надає проблемі розподілу влади. Другою засадою ліберальної демократії є принцип згоди і громадянського консенсусу. В його основі лежить ідея "суспільного договору". [9, с. 107]

Люди, вважає Б. Спіноза, свідомо поступаються частиною своєї природної свободи і згоджуються підкорятися верховній владі і сукупній могутності всіх, яка незмінно перевищує силу кожної окремо взятої людини. Дж. Локк підкреслював, що добровільна політична спільність людей покликана надійно забезпечити природні права, рівність і свободу, захист особи та її власності. Більше того, як підкреслював Ж. - Ж. Руссо, згода людей — основа всякої законної влади. Відображенням цього є суспільний договір: кожна людина віддає свою особу під вище керівництво загальної волі і тим самим стає її учасником. [7, с. 102]

Уся влада переходить до суверена, утвореного учасниками згоди. Отже, суверенітет належить народові. Якщо природна свобода обмежена силою окремого індивіда, то громадянська свобода, яка виникає на ґрунті суспільного договору, обмежена загальною волею суверена. Люди стають рівними в силу права і згоди. Із двох попередніх принципів випливала вимога здійснення поділу влади. Ш. Монтеск'є писав, що політична свобода може бути виявлена лише там, де немає зловживання владою. Для попередження цього необхідно, щоб одна влада стримувала іншу. Коли ж законодавча і виконавча влада з'єднуються в одному і тому ж органі, не може бути свободи. Не може бути свободи і тоді, коли судова

влада не відокремилась від законодавчої і виконавчої. І настане кінець усьому, якщо одна і та ж особа або орган, дворянський їй народний за своїм характером, здійснюватиме всі три види влади. Самого поділу влад ще недостатньо для забезпечення суверенітету народу. Потрібні відповідні механізми їх збалансування і взаємодії. Специфіка таких механізмів великою мірою визначає і різновиди демократичних режимів. [8, с. 245]

Стосовно ХХ ст. мається на увазі: надання виборчого права всім громадянам, починаючи з раннього віку; імперативний мандат обранцям народу, що безпосередньо підзвітні своїм виборцям, які можуть відкликати їх; однопалатні народні збори, які на короткий час призначають виконавчі органи; відмова від принципу поділу влад як такого, що віддаляє владу від виборців; призначення адміністраторів із числа народних обранців тощо. [2, с. 174]

Політологи вважають, що розширення демократичної участі — це надійний шлях легітимізації політичної влади, усунення насильства при розв'язанні політичних проблем і надійний засіб поставити у належні рамки конкуренцію між різними партіями. Інші вбачають у надмірному розширенні політичної участі загрозу демократичним інститутам. Вважають, що політичну участь громадян слід звести до мінімуму, щоб зберегти знаряддя прийняття рішень у руках тих, хто більш інформований і ефективніше підтримує демократичні цінності. [3, с. 142]

Українські політичні діячі ще здавна хотіли досягти ліберальної демократії. В українській політичній думці ліберальна (демократична) ідея була завжди підпорядкована соціальній та національній ідеям. Перша спроба була невдалою передусім через відсутність організаційних засад для популяризації ідеї. Основним зачинателем поняття політична демократія вважають М. Драгоманова. Згодом ці ідеї Драгоманова перейняли Михайло Павлик, Іван Франко, Богдан Кістяківський.

На даний момент виділяють декілька основних факторів, які належать прогресивній культурі, що в свою чергу сприяє становленню ліберальної демократії.

У політичну культуру українців майже не закладена відповідальність. Люди завжди охоче перекладають тягар відповідальності на інших, у цьому випадку — на державу. А тим, хто при владі, це дає можливість триматися біля керма, спекулюючи на таких настроях. «Жодна економіка не зможе витримати такого навантаження соціальними трансфертами, які повісили на українську економіку. А населення, незадоволене ступенем відповідності рівня свого життя тому ідеалу, який у нього різними способами сформувався, чомусь вважає, що держава йому винна, і чекає від неї дедалі більших і більших соціальних виплат. Провокуючи політиків цими своїми очікуваннями на обіцянки. Жоден політик, який іде на вибори, не відмовиться від того, щоб дати багато обіцянок — адже інакше його не оберуть».

В Україні лібералізм поки не став масовою ідеологією. Вимоги свободи особистості та підприємництва, обмеження втручання держави в бізнес, культуру й особисте життя громадян наразі мало хто розділяє. Окрім рівня популярності партій, який і на популярність відповідних ідеологій, важливу роль відіграє те, що тривалий час соціально-економічні зміни українського суспільства означувалися в ЗМІ не інакше, як «ліберальні реформи». Останнім часом ліберальна риторика в українських ЗМІ якось згасла, але стійка асоціація лібералізму з наявними соціально-економічними процесами в суспільній свідомості залишилася. Тим самим, відмовляючи в підтримці ліберальному ідеологічному напрямку, респоденти, можливо, перш за все виражали протест проти своєї матеріальної невлаштованості, проти того, що панує навколо «ліберального реформування», і, нарешті, проти соціально-економічної політики держави. [1, с. 69]

За сучасних умов лібералізм стає модною в Україні світоглядною та політико-економічною концепцією. Нині близько десяти українських політичних організацій декларують, що взяли на озброєння ліберальні ідеї. Але проблема сучасного українського лібералізму полягає у використанні морально і політично застарілих концепцій класичного лібералізму. Для України, як і для низки країн посткомуністичного світу, характерний «синдром імплантування політичних систем». Певна частина демократичних сил України,

що зорієнтована на ліберальні моделі західного світу, свідомо чи вимушено пропонує прищеплювати ці світоглядні засади країн-донорів на пострадянський ґрунт. [4, с 74]

Зараз багато країн світу практикують політику ліберальної демократії. І ці країни відносяться до високорозвинених. Сюди можна віднести: Швеція, Данія, Норвегія, Швейцарія. Хоча ця політика є деякою мірою в кожній з цих країн трактованою на користь владі. Проте саме в Австралії ліберальна демократія розвивається в правильному руслі і є її зразком.

Висновок. Ліберальна демократія є досить актуальним і поширеним явищем у теперішній політиці. Вона б вирішила багато проблем суспільства. Я вважаю, що в Україні розв'язала б проблему, яка виникла на сході країни. Але щоб цього досягнути українська влада повинна здійснити низку реформ. Проте головним фактором є те, що кожен українець повинен бути готовим до таких змін у світогляді.

Список використаних джерел:

1. Грачев М.Н., Мадатов А.С. *Демократия: методология исследования, анализ перспектив*. – М.: Алкигамма, 2004. – 128 с.
2. Даль Р. *Демократія та її критики*. – Харків: Каравела, 2002. – 440 с.
3. Даль Р. *Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція*. – Харків: Каравела, 2002. – 216 с.
4. *Демократія ліберальна* // Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. — Х : Право, 2015. – 410 с.
5. Кириченко М.Г. *Основи політології*. – К.: Либідь, 1995. – 332 с.
6. Руджеро Г. *Лібералізм і демократія* // ЛІБЕРАЛІЗМ: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В. Лісовий. - К.: СМОЛОСКИП, 2002. – 541 с.
7. Руссо Ж.Ж. *Об общественном договоре* // Фененко А.В. *Концепции и определения демократии (Антология)*. – М.: КомКнига-URSS, 2006. – 224 с.
8. Рутар С.М., Гелей С.Д. *Політологія. Навчальний посібн.* – К.: Знання, 1999. – 426 с.
9. Семків О.І. *Політологія*. – Львів: Світ, 1994. - 592 с.
10. Гончарук – Чолач Т., Джугла Н. *Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації*. / Т. Гончарук – Чолач , Н. Джугла / [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://library.tneu.edu.ua/images/stories/praci_vukladachiv
11. Гурик М І., Гончарук Т. В., Шумка М Л. *Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.*